

Avfall er (~~morgen~~)dagens ressurs

- Å gripe mulighetene -

Hardangerkonferansen 2023

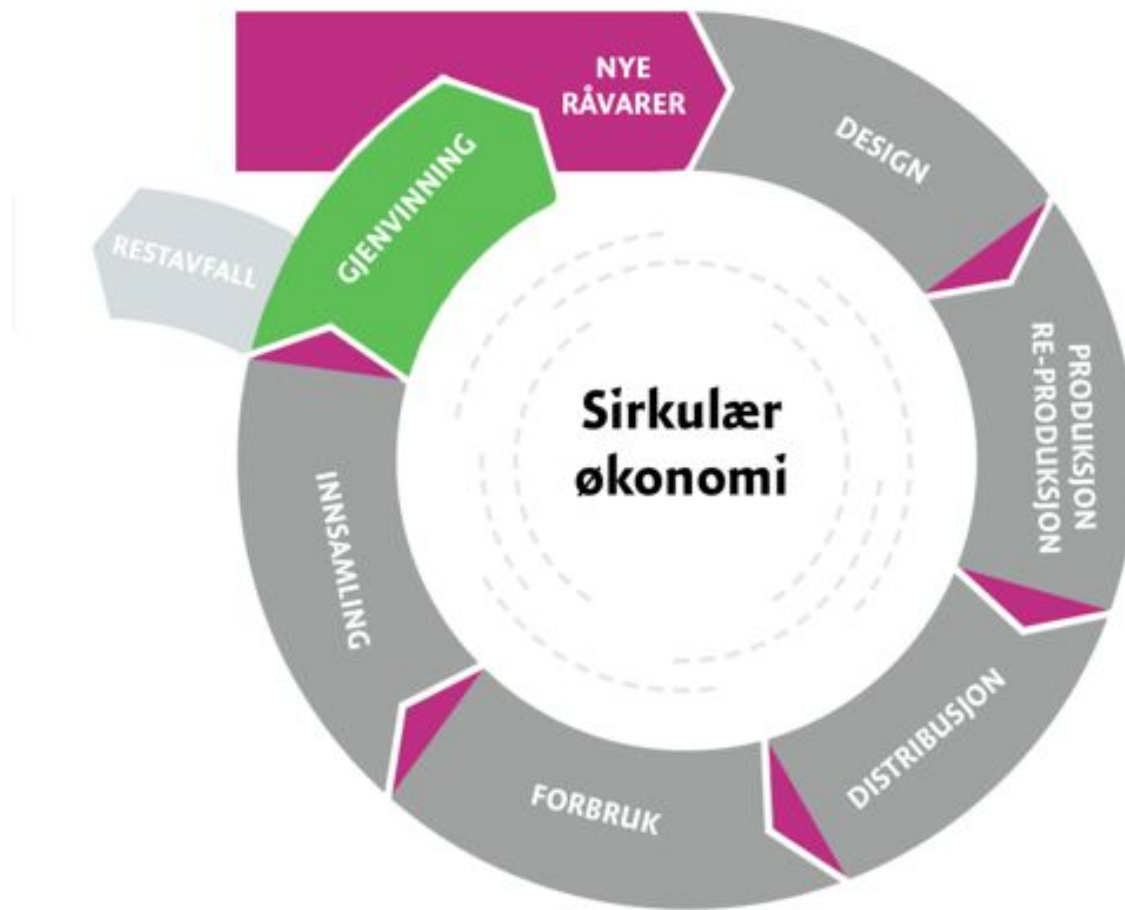
Zeben Putnam
Prosjektleder FoU

Hva er 'avfall'?

«Med avfall menes løse gjenstander eller stoffer som noen har kassert, har til hensikt å kassere eller er forpliktet til å kassere. Som avfall regnes ikke avløpsvann og avgasser.»

Forurensningsloven kap.5§27

Hvordan gjøre noe som er
så **VERDILØS** at eieren vil **KASSERE** det
om til en **RESSURS**?

(litt forenklet...)

Hva er egentlig ressursene?

Mye er ting vi tar for gitt i vår daglige verden

Grunnstoffer

Karbon (C) – bl.a. grafitt, batterier

Plantenæringsstoffer – nitrogen (N), fosfor (P), kalium (K), m.fl..

Metaller – jern (Fe), aluminium (Al), cobolt (Co), nikkel (Ni), m.fl..

Sjeldne jordmetaller – neodym (Nd), praseodym (Pr) , m.fl..

Kjemiske stoffer til nye produkter via kjemisk industri og næring

Metan – CH₄

Ammoniakk – NH₃

Karbondioksid - CO₂

Polymerer (plast)

Glass

m.fl.

Praktiske stoffer

Fiber – vekstmedium (erstatte torv), bygningsmaterialer

Aggregater – sand, singel og stein

Miljøtjenester

Rent luft, vann og jord – filtrering, binde giftstoffer

Fruktbar jord – humus, jordforbedring

Klima: CO₂-binding fra atmosfæren

Klimanøytrale energibærere

Energi

Varme

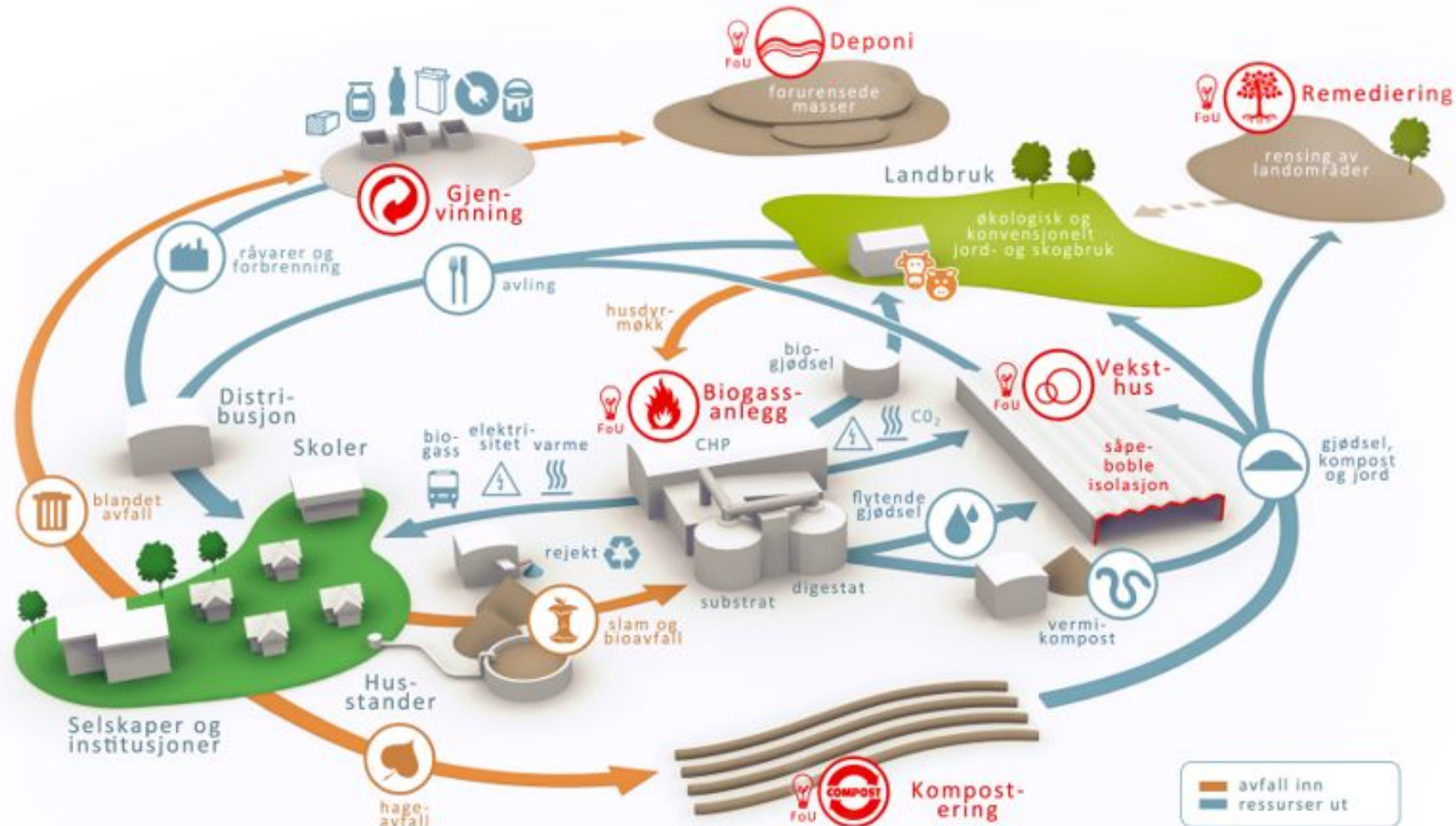
Drivstoff

- Teknologidrevet utvikling med insentiver fra miljøpolitikk.
  - Redusere belastningen på jomfruelige kilder og begrensede ressurser.
    - Ivareta natur og miljø.

Grønn sirkulærøkonomi

- et komplisert nettverk av politikk, markeder og teknologi

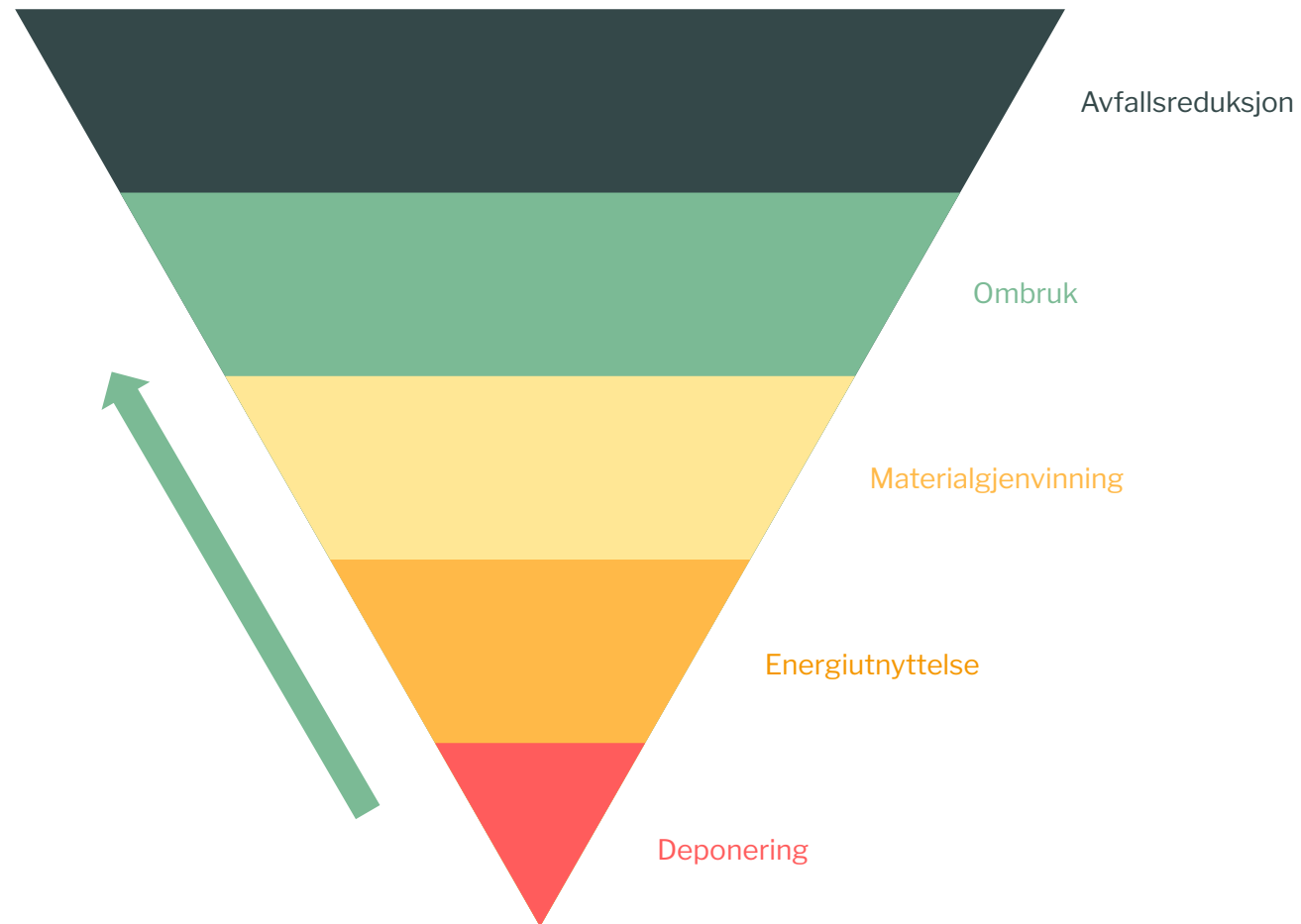
- og muligheter

Grønne vekstmål – vårt samfunnsansvar

En bærekraftig virksomhet balanserer økonomiske, miljømessige og menneskelige hensyn.

Hva jobber vi

for?

Å beholde ressurser i kretsløp og løfte avfall oppover i pyramiden.

Klimautvalget: Når ikke avfallsmålene

Reparasjoner og vedlikehold er ikke lønnsomt.

Trenger forbedring i hele plastkjeden

Økt utsortering alene vil ikke nå EUs mål, viser NORSUS-studie.

50 renseanlegg kan få krav om nitrogenrensing

Kommunene kan få gigantregning for å redde Oslofjorden.

Startskuddet går for utvikling av den europeiske avfallsbørsen

11 norske og svenske avfallselskaper, samt interesseforeningene for avfallselskaper i Sverige og Norge starter utviklingsarbeide med E Hub AS (ERH) for å etablere en europeisk avfallsbørs i dag.

Sirkulærøkonomi skal bli den nye normalen

Lindum bygger flisfabrikk

Et naturlig neste skritt, sier Lindums-sjefen.

Rammebetingelser

- Politiske prioriteringer – lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt
- Markedsdynamikk – tilbud og etterspørsel
- Lover og forskrifter
- Kunnskap og teknologi
- Konkurrerende teknologi
- Geografi og infrastruktur
- Folkevilje og samarbeid
- Innovasjon og finansiering

Slamdirektivet og avløpsdirektivet

Økt utsortering av matavfall og plast

Political context

Industriutslippsdirektivet

Generelt mer fokus på klima, miljø og utslipp

FRA AVFALL TIL RESSURS

Fun fact: Den europeiske avfallslisten består av 650 definerte avfallstyper...

Risikovurdering
av
avfallsproduktet

Analyseprogram
iht. risikovurdering
og lovverket

Fysiske, biologiske
og kjemiske
egenskaper +
forsøk

Dokumentasjon
av forsøk og
lovverket

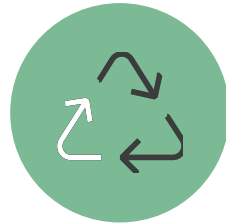

Godkjent
råvare/ferdigvare

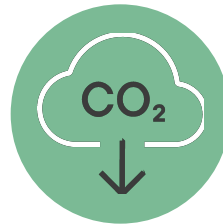
Foretrukne råvarer, ferdigvarer, produkter med en naturlig plass i industri, produksjon og forbruk

Lindums virksomhet

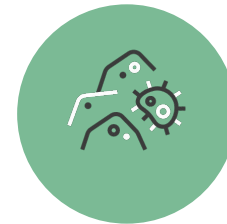
Vi henter inn, tar imot og behandler avfall slik at:

Ressursene i
avfallet kan
gjenbrukes

Redusere
energiforbruk og
klimaavtrykk

Miljøgifter tas ut av
kretsløpet.

Vi klarer ikke å resirkulere alt ennå – men det er vår målsetting...

Hva gjør vi?

Det finnes mange avfallsråstoff man kanskje ikke har tenkt på...

Gips
Avløpsslam
Fiskeslam og fiskeensilasje
Glykol
Metallskrap
Betong fra rivingsarbeid
Stillehavsøsters
Svartelistede plantearter
Brannslukningsapparater
Marin begroing fra offshore installasjoner
Syredannende bergarter
Slagg
Oljeslam
Skytebanemasser

...Mange, mange, mange flere....

Mulighetene

Hvordan får vi verdiene ut av avfallet?

- noen få eksempler i ras-tempo---

Biogassanlegg i Norge pr 2021

- 50 etablerte anlegg pr 2021
- 22 under bygging, planlegging eller utvidelse

Den Magiske Fabrikken

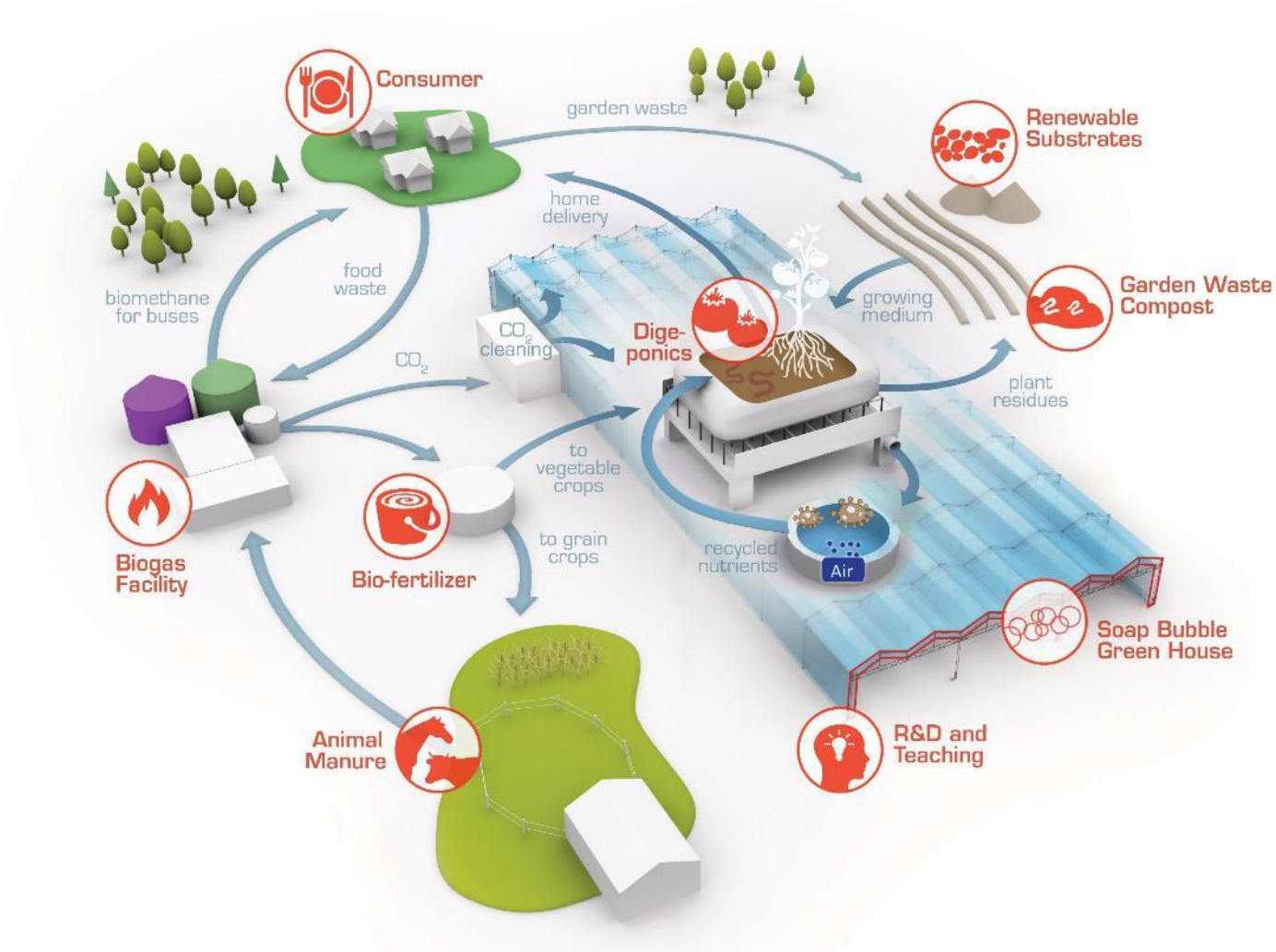
Utvikling ved samarbeid mellom næringsliv, landbruk og akademia.

- Lokasjon: Sem i Tønsberg
- Inn:
  - - Matavfall fra 1,1 mill. personer
  - - Store mengder husdyrgjødsel
- Ut:
  - - Gjødsel til landbruk og veksthus
  - - Klimanøytral CO2 til veksthus (potensielt andre industriformål)
  - - Klimanøytral drivstoff (biometan) tilsvarende >5 000 000 liter diesel
- Tett samarbeid med landbruk, kollektivtrafikk, gasselskap, industri m.m.
- Norges ledende anlegg med best miljøeffekt.
- Lindum er 34% og har hatt en ledende rolle i etablering og utvikling

Digeponics

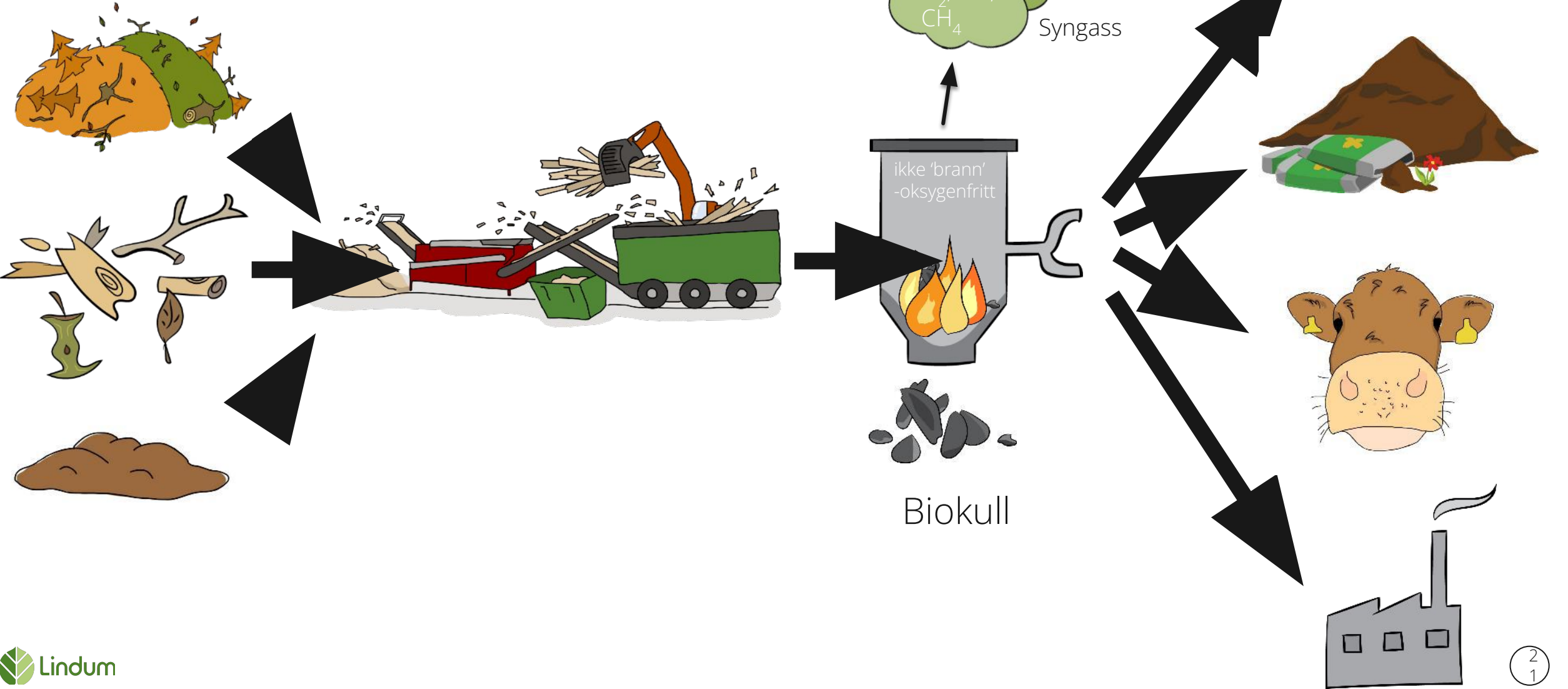
Ketil Stoknes PhD, researcher and project leader

Pyrolyse – R&D pilot

BIOKULL fra Pyrolyse

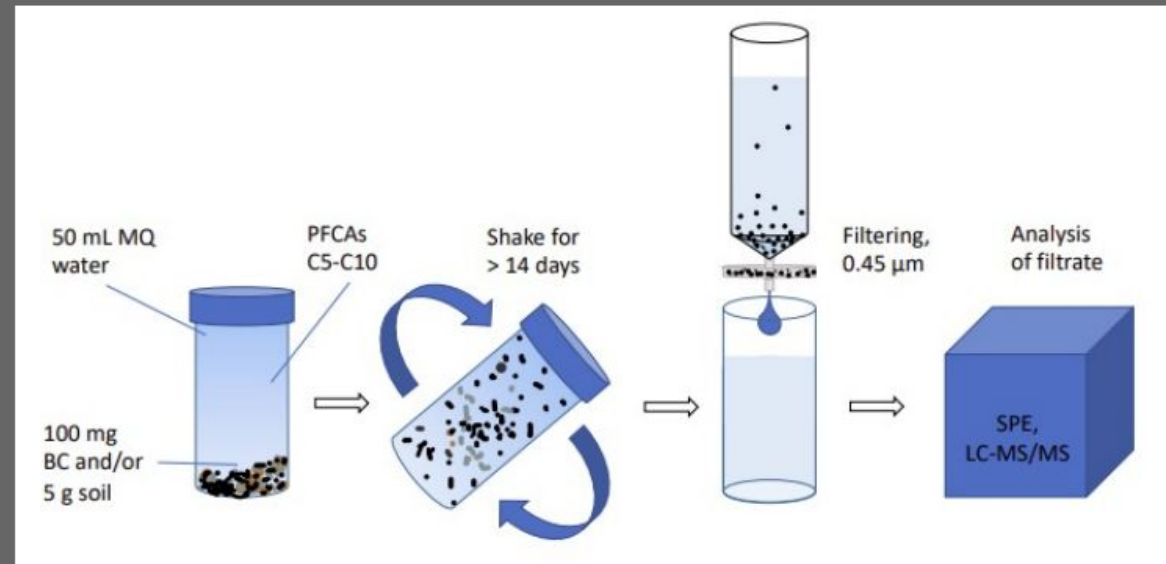
• Pyrolysis technology development

- Microwave assisted Pyolysis (MAP)
- In collaboration with SCANSHIP

Hvordan tester vi hvor godt et biokull binder til seg PFAS?

- ↗ 2x slamkull vs. 1x trekull
  - Alle laget ved 700 °C
- ↗ Sorpsjonstester med 6 forskjellige PFAS-forbindelser
  - PFPeA, PFHxA, PFHpA, PFOA, PFNA, PFDA

Kilde: Krahn et al. (2023) JHazMat

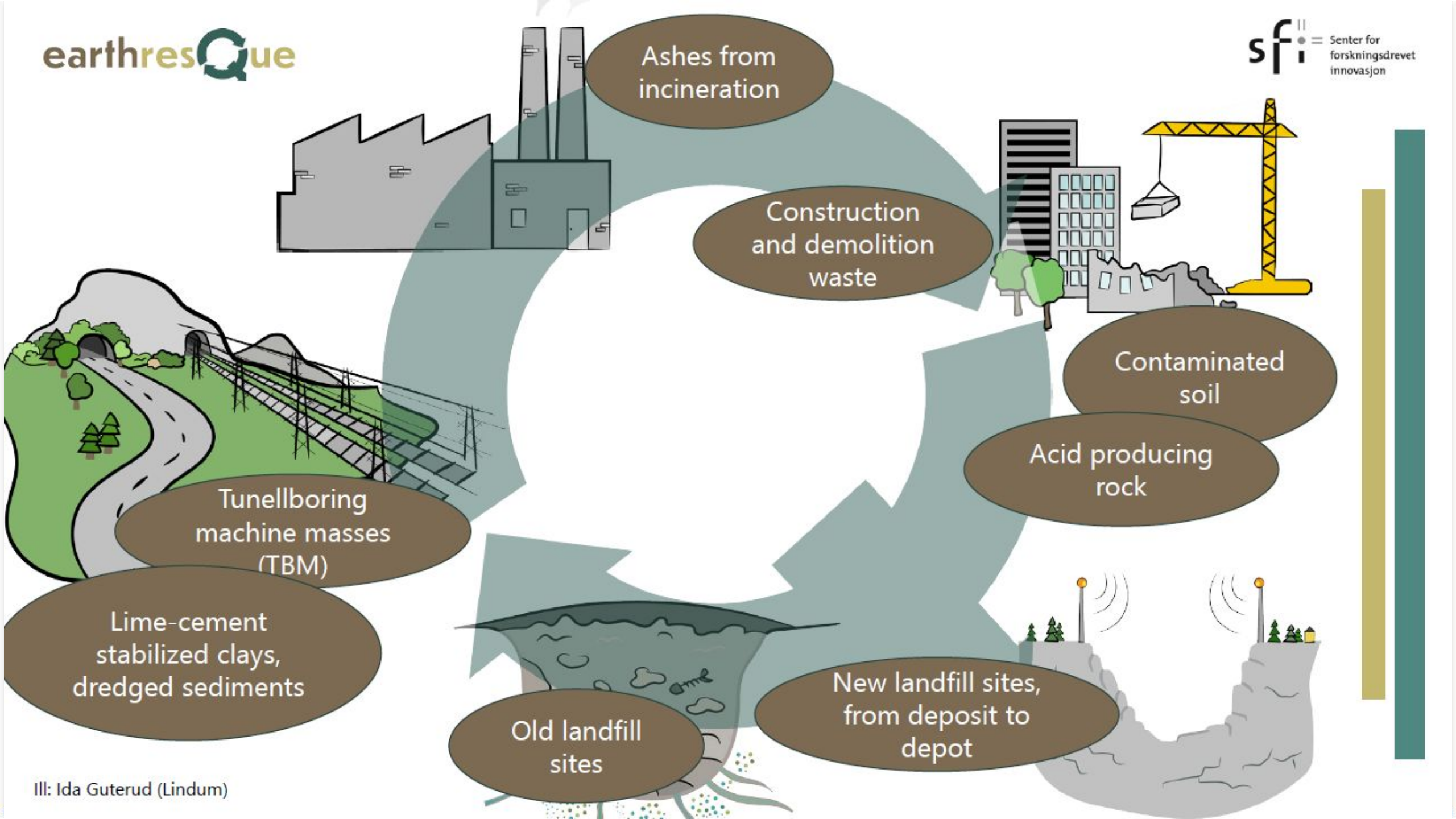

Produksjon av flis

Til fjernvarme og materialgjenvinning

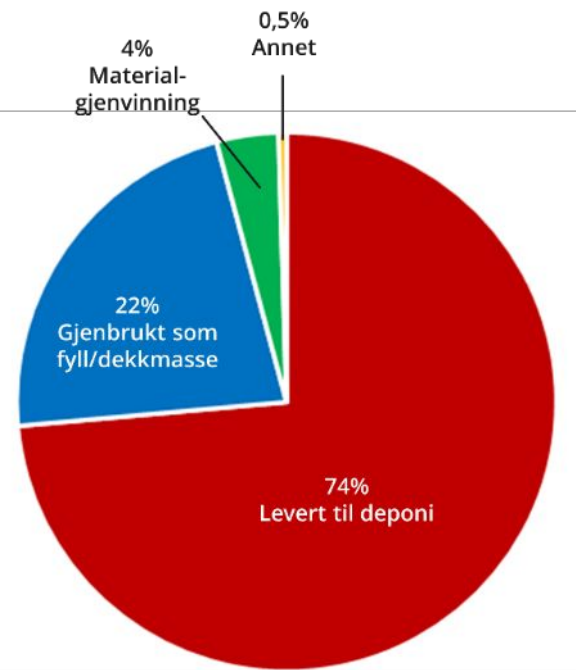

Gjenvinning av betongavfall

Kilde: Berit Petersen, Unicon. Byggavfallskonferansen2020

Testing

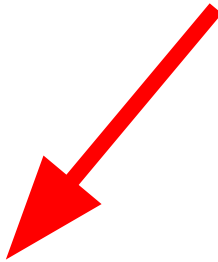

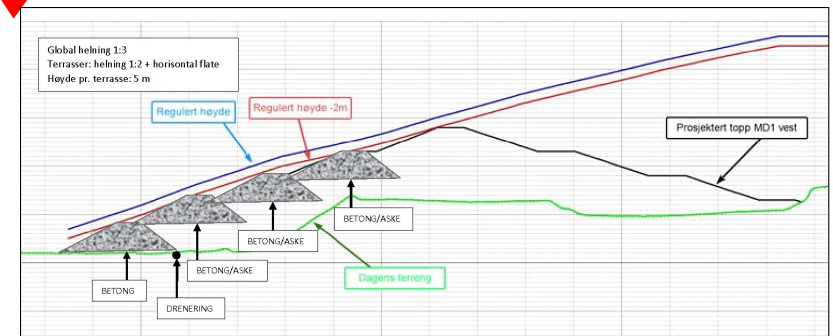
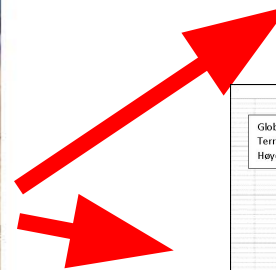
Vasking av forurenset grunn

Gjenvinning av bunnaske

Ashtong

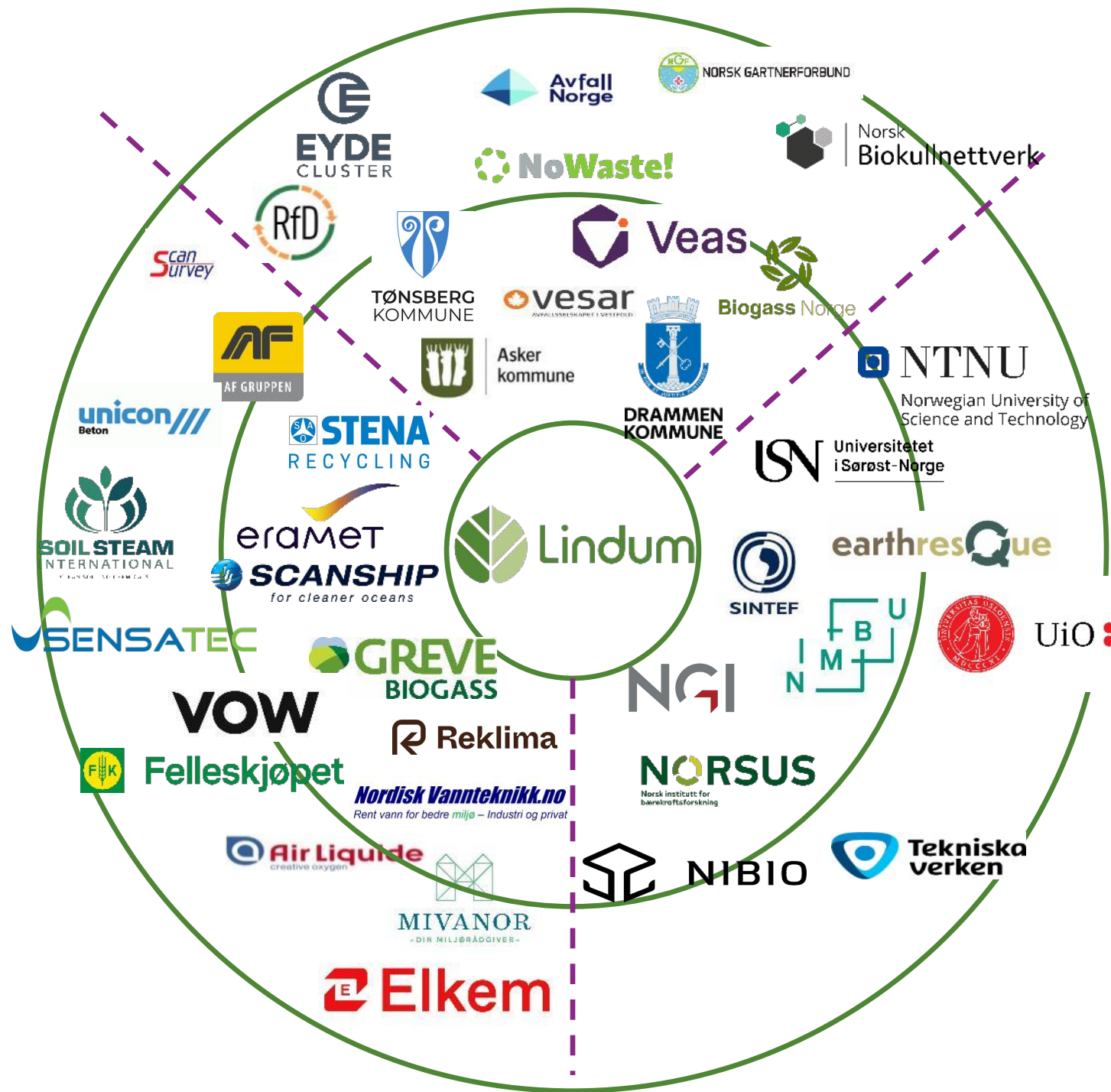

Deponi

- en teknologisk pakke for å sikre det som (foreløpig) ikke kan gjenvinnes.

17 SAMARBEID
FOR Å NÅ MÅLENE

Lindum i Hardanger

Lindum AS har hovedbase i Drammen, men en rekke virksomhet over hele øst-, sør- og vest- Norge, samt omreisende virksomhet over hele landet.

- **Per i dag operativ avdeling i Odda** – her er stor aktivitet med transport, containervirksomhet, verksted, farlig avfallsmottak, sortering av avfall m.fl.
- Er en viktig leverandør til industrien i Odda, virksomheter over hele Ullensvang, Hardanger og Vestlandet.
- Har god kontakt med næringslivet og mye lokal kompetanse.
- Har vært virksom i Hardanger siden 1995 (overtok BioPlan i 2011) med anlegg både i Odda, Kinsarvik og Eidfjord – og ellers flere plasser på Vestlandet.
- **Lindum er alltid på utkikk etter nye måter å gjøre avfall om til ressurser!**

Noen konklusjoner

- Avfallsektoren er svært kompleks og omfangsrik
  - Har stort kompetansebehov
  - Industrialiseringen fortsetter
  - Bygger opp under samfunnets klima- og miljømål
  - Sterk teknologiutvikling
  - Har stort utviklings potensiale fortsatt
- Er Nøkkel i Det Grønne Skiftet!**

Takk for
oppmerksomheten

zeben.putnam@lindum.no

www.lindum.no